

SİLAHLI ÇATIŞMALARIN ANDLAŞMALARLA ETKİSİ HAKKINDA TASLAK MADDELER*

Çeviri: Doç. Dr. Elif UZUN**

BİRİNCİ KISIM

Kapsam ve Tanımlar

Madde 1

Kapsam

Bu taslak maddeler silahlı çatışmanın bir andlaşma altındaki Devletler arasındaki ilişkilere etkisiyle ilgilidir.

Madde 2

Tanımlar

Bu taslak maddelerin amaçları açısından;

(a) “andlaşma”, ister tek bir belgede, isterse iki veya daha fazla ilgili belgede yer alsın ve (kendine) mahsus ismi ne olursa olsun, Devletler arasında yazılı şekilde akdedilmiş ve uluslararası hukuka tabi olan uluslararası anlaşma demektir ve Devletler arasındaki, uluslararası örgütlerin de taraf olduğu andlaşmalar da bu tanıma dahildir.

* Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun hazırladığı metin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 66. oturumunda, 9 Aralık 2011 tarihindeki A/RES/66/9 nolu kararının eki olarak kabul edilmiştir. Orijinal metin için bkz. <http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/99> (11.10.2016).

** Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk ABD.

(b) “silahlı çatışma”, Devletler arasında silahlı kuvvete başvurulduğu veya hükümet güçleriyle örgütlü silahlı gruplar arasında süregelen silahlı şiddetin bulunduğu durum anlamına gelir.

İKİNCİ KISIM

İlkeler

Birinci Bölüm

Silahlı Çatışma Durumunda Andlaşmaların İşleyişi

Madde 3

Genel ilke

Silahlı bir çatışmanın varlığı,

(a) çatışmaya taraf olan Devletler arasındaki,

(b) çatışmaya taraf olan bir Devlet ile çatışmaya taraf olmayan Devlet arasındaki

andlaşmaların işleyişini *ipso facto* [kendiliğinden] sona erdirmez veya askıya almaz.

Madde 4

Andlaşmaların işleyişi hakkındaki hükümler

Andlaşmanın bizzat kendisi silahlı bir çatışma durumundaki işleyişine dair bir hüküm içeriyorsa, bu hükümler uygulanacaktır.

Madde 5

Andlaşma yorumu kurallarının uygulanması

Bir andlaşmanın silahlı çatışmanın ortaya çıkması halinde sona erdirilmeye, çekilmeye veya askıya almaya açık olup olmadığının ortaya koyulmasında uluslararası hukukun andlaşmaların yorumuyla ilgili kuralları uygulanacaktır.

Madde 6

Bir andlaşmanın silahlı çatışma durumunda sona ermeye, çekilmeye veya askıya almaya açık olup olmadığını gösteren faktörler

Bir andlaşmanın silahlı çatışma durumunda sona ermeye, çekilmeye veya askıya almaya açık olup olmadığına karar verebilmek için aşağıdakiler de dahil olmak üzere tüm ilgili faktörler dikkate alınmalıdır:

(a) andlaşmanın mahiyeti, bilhassa da konu, amaç ve gayesi, içeriği ve andlaşmanın taraf sayısı; ve

(b) silahlı çatışmanın yayıldığı alan, ölçüsü ve yoğunluğu, süresi ve uluslararası nitelikte olmayan bir silahlı çatışma durumunda harici ilişkinin derecesi.

Madde 7

Andlaşmaların konuları itibariyle işleme devam etmesi

Konusunun silahlı çatışma durumunda tamamen veya kısmen işlemeye devam edeceğini gösteren andlaşmaların işari bir listesi bu taslak maddelerin ekinde bulunmaktadır.

İkinci Bölüm

Andlaşmaların İşleyişiyle İlgili Diğer Hükümler

Madde 8

Silahlı çatışma esnasında andlaşma akdedilmesi

1. Silahlı çatışmanın mevcudiyeti, çatışmaya taraf olan bir Devletin uluslararası hukuka uygun olarak andlaşma yapma kapasitesini etkilemez.

2. Devletler silahlı çatışma sırasında aralarında işlemekte olan bir andlaşmayı ve andlaşmanın bir parçasını sona erdirmeye ve askıya alma ile ilgili anlaşma yapabilirler veya andlaşmayı değiştirme konusunda anlaşabilirler.

Madde 9

Andlaşmayı sona erdirmek, askıya almak veya andlaşmadan çekilmek için irade bildiriminde bulunma

1. Silahlı bir çatışmanın sonucu olarak tarafı olduğu bir andlaşmayı sona erdirmek, askıya almak veya bu andlaşmadan çekilmek isteyen bir Devlet bu niyetini, andlaşmanın tarafı Devlet veya Devletlere yahut da depozitere bildirmelidir.

2. Bildirim, daha ileri bir tarihi öngörmedikçe, diğer taraf Devlet veya Devletlere ulaştıktan sonra sonuç doğurmaya başlar.

3. Yukarıdaki fıkralar, bir Tarafın, sona erdirmeye, çekilme veya askıya almaya, andlaşmaya veya uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarına uygun bir şekilde makul bir süre içerisinde itiraz etme hakkına halel getirmez.

4. Üçüncü fıkraya uygun bir şekilde itirazda bulunulmuşsa ilgi Devletler, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 33. maddesinde işaret edilen araçlar vasıtasıyla bir çözüm aramalıdır.

5. Yukarıdaki fıkralar, uygulanabilir oldukları sürece Devletlerin uyumsuzlukların çözümüne ilişkin hak veya yükümlülüklerine halel getirmez.

Madde 10

Uluslararası hukukun andlaşmadan bağımsız olarak yüklediği yükümlülükler

Silahlı bir çatışma sonucunda andlaşmanın sona erdirilmesi, askıya alınması veya andlaşmadan çekilme, herhangi bir Devletin andlaşmada yer alan, andlaşmadan bağımsız olarak da uluslararası hukuk uyarınca sahip olduğu yükümlülükleri yerine getirme ödevini hiçbir suretle azaltmaz.

Madde 11

Andlaşma hükümlerinin ayrılabilirliği

Silahlı bir çatışma sonucunda andlaşmanın sona erdirilmesi, askıya alınması veya andlaşmadan çekilme, andlaşma aksini öngörmedikçe veya Taraflar aksine karar vermedikçe, aşağıdaki durumlar istisna olmak üzere andlaşmanın tamamı açısından sonuç doğurur:

(a) andlaşmanın, uygulanmaları açısından andlaşmanın geri kalan kısmından ayrılabilir hükümler içermesi durumunda;

(b) bu hükümlerin kabulünün, diğer Taraf veya Tarafların andlaşmayla bir bütün olarak bağlı kalma rızalarına önemli bir temel oluşturmadığı andlaşmadan anlaşılıyor veya gösterilebiliyor olması durumunda; ve

(c) andlaşmanın geri kalan kısmının uygulanması adaletsiz olmayacaksa.

Madde 12

Andlaşmayı sona erdirme, askıya alma veya andlaşmadan çekilme hakkının kaybedilmesi

Bir Devlet, olayları öğrendikten sonra

(a) andlaşmanın yürürlükte kaldığına veya işlemeye devam ettiğine açıkça rıza göstermişse; veya

(b) davranışı sebebiyle andlaşmanın işlemeye devam ettiğine veya yürürlükte kalmaya devam ettiğine rıza gösterdiğini düşünmek gerekiyorsa

silahlı bir çatışmanın sonucu olarak bir andlaşmayı sona erdiremez, askıya alamaz veya andlaşmadan çekilemez.

Madde 13

Silahlı çatışma sonrasında andlaşma ilişkilerinin canlandırılması ve devam ettirilmesi

1. Bir silahlı çatışmayı takiben Devletler, anlaşmak suretiyle, silahlı çatışma sonucu sona erdirilmiş veya askıya alınmış andlaşmaların canlandırılmasını kararlaştırabilirler.

2. Bir silahlı çatışma sonucunda askıya alınmış olan andlaşmanın işlemeye devam etmesine 6. maddede atıf yapılan göstergelerle uyumlu bir şekilde karar verilir.

Üçüncü Bölüm

Çeşitli Hükümler

Madde 14

Meşru müdafaa hakkının kullanılmasının andlaşmaya etkisi

Birleşmiş Milletler Şartına uygun bir şekilde bireysel yahut kolektif meşru müdafaa hakkını kullanan Devlet tarafı olduğu bir andlaşmanın işleyişini, andlaşmanın işleyişi bu hakkın kullanımıyla uyumsuz olduğu müddetçe, tamamen veya kısmen askıya alma hakkına sahiptir.

Madde 15

Saldırgan Devletin menfaat sağlama yasağı

Birleşmiş Milletler Şartındaki ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 3314 (XXIX) nolu kararındaki anlamıyla saldırı eyleminde bulunan bir Devlet, eğer kendi faydasına olacak ise, saldırı eyleminden kaynaklanan silahlı çatışmanın sonucu olarak bir andlaşmayı sona erdiremez, askıya alamaz ve andlaşmadan çekilemez.

Madde 16

Güvenlik Konseyi kararları

Bu taslak maddeler Güvenlik Konseyinin Birleşmiş Milletler Şartına uygun olarak aldığı kararlara hâle getirmez.

Madde 17

Tarafsızlık hukukundan kaynaklanan hak ve yükümlülükler

Bu taslak maddeler Devletlerin tarafsızlık hukukundan kaynaklanan hak ve yükümlülüklerine hâle getirmez.

Madde 18

Diğer sona erdirme, askıya alma veya çekilme durumları

Bu taslak maddeler, (a) esaslı bir ihlal; (b) ifanın imkansız hale gelmesi; veya (c) şartlarda köklü değişiklik gibi nedenlerin sonucu olarak sona erdirmeye, askıya alma veya çekilmeye hâle getirmez.

Ek

Madde 7’de atıf yapılan işari nitelikteki andlaşmalar listesi:

(a) Uluslararası insancıl hukuk andlaşmaları da dahil olmak üzere silahlı çatışmalar hukuku hakkındaki andlaşmalar

(b) Toprak veya deniz sınırları koyan veya değiştiren andlaşmalar da dahil olmak üzere daimi rejim veya statü yahut bunlarla ilişki daimi hakları ilan eden, yaratan veya düzenleyen andlaşmalar

(c) Çok taraflı hukuk yaratan andlaşmalar

(d) Uluslararası ceza adaleti andlaşmaları

(e) Dostluk, ticaret ve denizcilik andlaşmaları ile özel haklara ilişkin anlaşmalar

(f) İnsan haklarının uluslararası alanda korunmasına ilişkin andlaşmalar

(g) Çevrenin uluslararası korunmasına ilişkin andlaşmalar

(h) Uluslararası suyolları ve bağlı tesisler ve yapılar ile ilgili andlaşmalar

(i) Akiferler ve bağlı tesisler ve yapılar ile ilgili andlaşmalar

(j) Uluslararası örgütlerin kurucu belgeleri olan andlaşmalar

(k) Uzlaşma, arabuluculuk, tahkim ve yargısal çözüm de dahil olmak üzere uyuşmazlıkların uluslararası barışçıl yollarla çözülmesine dair andlaşmalar

(l) Diplomatik ve konsolosluk ilişkilerine dair andlaşmalar